

Bevált gyakorlatok portálja

Prevenációs programok tervezése és értékelése
Nemzeti Drog Fókuszpont
Budapest, 2013. március 19.

Drog, Adat, Döntés

Bevezető

Rólunk | Sajtó | Kapcsolat | Oldaltérkép

Keresés

Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ

Tények és számok

Bevált gyakorlatok portálja

Írlevél

Éves Jelentések

Kiadványok

Jogtár

Fogalomtár

Szakterületeink

- > Kábítószer-politika, stratégia
- > Társadalmi költségek
- > Populációs vizsgálatok
- > Prevenció
- > Problémás kábítószer-fogyasztás
- > Kezelés – Ellátás
- > Fertőző betegségek
- > Ártalomcsökkentés
- > Halálozás
- > Kábítószer-bűnözés
- > Börtön
- > Kábítószerpiac
- > Korai Jelzőrendszer

Bevált gyakorlatok portálja

Bevált gyakorlatok portálja

A bevált gyakorlatok portálja a kábítószerrel foglalkozó szakemberek, döntéshozók és kutatók számára kíván forrásként szolgálni, amelyet felhasználhatnak beavatkozások tervezésénél, értékelésénél, fejlesztésénél, vagy akár pályázatok írásánál ha valamilyen objektív, szilárd módszertani alapokon nyugvó információra van szükség. A portálon a jelenleg rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat mutatjuk be a **prevenció**, a **kezelés**, az **ártalomcsökkentés** és a társadalmi **reintegráció** területén, az európai kontextusra koncentrálván.

Az oldal az **EMCDDA Best practice portáljának** fordítása, hogy az ott összegyűjtött tudás magyar nyelven is elérhető legyen. Az EMCDDA a tudományos bizonyítékokat egy nyilvános és átlátható módszertan szerint gyűjtötte össze (a módszertanról **magyarul itt** vagy bővebben angolul az EMCDDA Best Practice portálján az **egyes területek alatt** olvashatnak), a rendelkezésre álló információkat az egyes területeken belül a különböző célcsoportok szerint mutatja be, amely célcsoportokat az EMCDDA által gyűjtött, európai illegális szerhasználattal kapcsolatos adatok alapján hoztak létre.

Az EMCDDA portálját folyamatosan frissítik az új információknak és kutatásoknak megfelelően – ugyanígy a magyar tartalmak is frissítésre kerülnek a jövőben.

- ▶ **Prevenció**
- ▶ **Kezelés**
- ▶ **Ártalomcsökkentés**
- ▶ **Reintegráció**
- ▶ **Módszertan és további források**

Bevezető - Meghatározás

A “bevált gyakorlat” kifejezés alatt azokat a szerhasználathoz kapcsolódó **beavatkozásokat** értjük, amelyeknél az **aktuálisan elérhető tudományos bizonyítékokat a lehető legjobb módon alkalmazzák.**

- A felhasznált tudományos bizonyítékoknak **relevánsnak** kell lenniük az adott problémában **érintettek számára.**
- Az alkalmazott **módszereknek átláthatónak, megbízhatónak és átadhatónak** kell lenniük, és **minden vonatkozó bizonyítékot** figyelembe kell venni a besorolási eljárás során.
- A megvalósítás, az adaptáció és a kapcsolódó képzések során keletkező **tapasztalatokat szisztematikusan gyűjteni** kell és elérhetővé kell tenni mások számára is.
- Különböző, prevalencia szintet mérő modelleken keresztül **vizsgálni kell a közeg jellemzőit**, ahol az adott beavatkozás megvalósul, hogy **becsülni lehessen a beavatkozás hatását** a populációra.
- A döntéshozatali folyamatokhoz mind a **hatékonysággal**, mind a **megvalósíthatósággal** kapcsolatos **tudományos bizonyítékokat** figyelembe kell venni.

Bevezető - Cél

EMCDDA a tudományos bizonyítékokat egy **nyilvános és átlátható módszertan** szerint gyűjtötte össze

- **Forrás** – kábítószerekkel foglalkozó szakemberek, döntéshozók és kutatók
- **Információ** – szilárd módszertani alapok, objektív
 - beavatkozások tervezésénél, értékelésénél, fejlesztésénél pályázatok írásánál
 - döntéshozatali folyamatokhoz (hatékonysággal, megvalósíthatósággal kapcsolatos tudományos bizonyítékokat figyelembe kell venni)

Módszertan

Mennyiben valószínű, hogy az adott beavatkozás eléri az elvárt hatást különböző szintereken, kontextusokban alkalmazva?

→ ennek megfelelően az EMCDDA áttekintette a rendelkezésre álló és megbízható szakirodalmat

- **Szisztematikus irodalmi áttekintés**
- A kereséshez használt **források**,
- **Kereső-kifejezések** az egyes témaköröknél a honlapon
- Kiválasztást, értékelést **konzultációs folyamat** során (EMCDDA módszertani szakértői, Tudományos tanács tagjai, külső szakértők)

A portál struktúrája

- **4 fő terület:**

Prevenció

Ártalomcsökkentés

Kezelés,

Reintegráció

- Területeken belül **célcsoportok, kliens-típusok**

pl: **prevenció**

- család
- iskola
- közösség
- lakosság

kezelés

- amfetamin.haszn.
- kannabisz-haszn.
- kokain-haszn.
- opiát-haszn.

- Egységes struktúra a területeken belül
(prevenciónál sem a „klasszikus” felosztás)

A portál struktúrája

- **Célcsoportokon belül:**
 - Probkémakör leírása
 - Beavatkozások hatásossága
 - Felhasznált irodalom
- **Problémakör leírása:**
 - Általános meghatározás/leírás
 - Kockázatok
 - Beavatkozások leírása
 - Eredmények
 - Elsődleges eredmények

A portál struktúrája

- **Például:**

- Általános meghatározás:

- „A DSM-IV-TR (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Mentális rendellenességek kórmeghatározó és statisztikai kézikönyve) meghatározása alapján a kokain abúzus olyan problémás kokain-használat, mely kisebb életvezetési problémákhoz vezet, a kokain-függőséget pedig olyan kényszeres használatként definiálja, amely számos káros pszichológiai és fizikai következménnyel jár.*

- Összességében a kokain a kannabisz után a második legtöbbet használt kábítószer Európában, bár a prevalenciában nagy különbségek vannak az egyes országok között. Becslések szerint körülbelül 13 millió európai használta már legalább egyszer életében kokaint, a 15-64 év közötti felnőttek átlagosan 3,9%-a”*

A portál struktúrája

- **Például:**

- Bevatkozások

„Tűcsere programok stimuláns injektálóknak

A tapasztalatok alapján a tűcsere programoknak a stimuláns injektálókat sajátosságaiknak megfelelően kell megcélozniuk. Néhány Kelet-Európában működő tűcsere programban például az otthon elkészített stimulánsokra adott válaszként mind az anyag elkészítésére, mind az injektálásra alkalmas fecskendőket is osztanak. A tűcsere programokban biztosított eszközök (injektáló segédeszközök) közé sok dolog tartozhat, ezeket a helyi szerhasználati mintázatok vizsgálata alapján illetve az injektáló szerhasználók szociális helyzetétől függően alakítják ki.

Szállás

A stimuláns-használattal járó alváshiányt és mentális terhelést csökkenti, ha hozzáférhetnek alvást és napközbeni pihenést nyújtó intézményekhez.”

Ártalomcsökkentés – Stimuláns használók

A portál struktúrája

- **Például:**
 - **Eredmények**

„Eredmények

Az iskolába járó gyerekekre irányuló prevenciós beavatkozások fő célja, hogy megakadályozzák vagy késleltessék a szerhasználat kezdetét azáltal, hogy minden egyént felruháznak a probléma megelőzéséhez szükséges információkkal és készségekkel.

A tanulmányok általában figyelembe veszik az ismeretekre és/vagy a drogok veszélyességével kapcsolatos tudatosságra vonatkozó eredményeket is, bár az ilyen mutatók csak közvetettek, ugyanis nincs bizonyíték arra, hogy az ismeretek/tudatosság hatással van a fogyasztásra. Mivel nincs egyértelmű összefüggés az ismeretek/tudatosság és a szerhasználatra vonatkozó eredmények között, úgy döntöttünk, hogy NEM vesszük figyelembe ezeket.

Elsődleges eredmények

- *A szerhasználat csökkenése*
- *A kockázati magatartások csökkenése*
- *A szerhasználati szándék csökkenése*

Prevenció – Iskola

A portál struktúrája

- **Beavatkozások hatásossága**

„Mennyiben valószínű, hogy az adott beavatkozás eléri az elvárt hatást különböző színtereken, kontextusokban alkalmazva?”

- Hatásos
- Jellemzően hatásos
- Hatásos, de vannak hátrányai
- Nem ismert hatásosságú
- Bizonyítottan hatástalan

A portál struktúrája

- **Hatásos:**

Azok a beavatkozások tartoznak ebbe a kategóriákba, amelyeknél **randomizált kontrollált vizsgálatokat** tartalmazó **szisztematikus irodalmi áttekintésekben** a hatást mérő **pontos mutatók** kedvező eredményeket adtak, illetve amelyeket **olyan iránymutatásokban ajánlanak, amelyeknél megbízható módszertan alapján** értékelik a rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat (ilyen például a GRADE). A „hatásos” kategóriába sorolt beavatkozások megfelelnek a **kliensek/helyszínek döntő többsége számára.**

A portál struktúrája

- **Hatásos:**

Pl.:

Prevenció → Iskola

Kannabisz használattal kapcsolatos társas befolyásoláson alapuló beavatkozások

A társas befolyásolás és az életvezetési készségek elméletét felhasználó iskolai programokat hatásosnak találták (1 randomizált kontrollált vizsgálat, N= 7079; Faggiano et al., 2010) a következőkben:

- *csökkent a kannabiszt az elmúlt 30 napban 3 vagy több alkalommal használók aránya (esélyhányados = 0.74, 95% konfidencia intervallum 0.53 – 1.00)*

A portál struktúrája

- **Jellemzően hatásos:**

Azok a beavatkozások tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek csak korlátozott mértékben mutatkoztak hatásosnak, amelyek nagy valószínűséggel hatásosak, de csak **korlátozott tudományos bizonyítékok** állnak rendelkezésre velük kapcsolatban, és amelyeket **bizonyos feltételek mellett ajánlanak olyan iránymutatásokban**, amelyeknél megbízható módszertan alapján értékelik a rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat (ilyen például a GRADE). A „jellemzően hatásos” kategóriába tartozó beavatkozások megfelelnek **a kliensek/helyszínek döntő többsége számára, de megfelelő körültekintéssel kell alkalmazni.**

A portál struktúrája

- **Jellemzően hatásos:**

PI: Prevenció → Család

Családalapú prevenciós program iskolás korú (18 éves korig) gyermekek alkohol abúzusának megelőzésére

Családalapú prevenciós programok (olyan programelemekkel, mint: szülői készségek fejlesztése, szülők támogatása, gondoskodó viselkedése, világos határok vagy szabályok megteremtése, szülői felügyelet, társas és kortárs nyomással szembeni ellenállás készsége, viselkedési normák és pozitív kortárs kapcsolatok megteremtése) egy szisztematikus irodalmi áttekintésben (Foxcroft et al., 2011a) 12-ből 9 randomizált kontrollált vizsgálatban bizonyultak hatásosnak a következőben:

- *alkohol abúzus csökkenése fiatalok körében, amely hatás közép- és hosszútávon is megmaradt.*

A portál struktúrája

- **Hatásos, de vannak hátrányai:**

Azok a beavatkozások tartoznak ebbe a kategóriába, amelyeknél a **hatásukat mérő mutatók pozitív eredményeket adtak, és amelyeket ajánlanak** olyan iránymutatásokban, amelyeknél megbízható módszertan alapján értékelik a rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat (ilyen például a GRADE), **de a hatás csak bizonyos korlátok között érvényes, vagy negatív hatásaik is voltak.** Így ezek a beavatkozások **csak előzetes felmérés, értékelés után alkalmazhatóak**

A portál struktúrája

- **Hatásos, de vannak hátrányai:**

PI:

Prevenció témakörében nincs
a kritériumnak megfelelő beavatkozás...

A portál struktúrája

- **Nem ismert hatásosságú:**

Azok a beavatkozások tartoznak ebbe a kategóriába, amelyeknél **nem áll rendelkezésre elegendő vizsgálat**, vagy a rendelkezésre álló vizsgálatok **nem megfelelő minőségűek** (alacsony elemszám, bizonytalan módszertan), így **nehéz megbízhatóan értékelni**, hogy hatásosak-e vagy sem. Szintén ebbe a kategóriába sorolták azokat a beavatkozásokat, amelyekkel kapcsolatban **további kutatásokra van szükség**.

A portál struktúrája

- **Nem ismert hatásosságú:**

Pl.: Prevenció → Család

Szülők képzése önmagában

Egy 9 tanulmányt áttekintő jelentésben (Bühler and Kröger, 2006) a gyermekek képzése nélkül, csak szülőknek szóló képzés eredménye a következő volt:

- a gyermekek iskolai viselkedése javult;
- gyermekek magatartásproblémái csökkentek;
- de a szerhasználatra nem volt hatással.

A portál struktúrája

- **Bizonyítottan hatástalan:**

Azok a beavatkozások tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek **negatív eredményeket adtak**, például placebóhoz vagy a beavatkozásban nem résztvevőkhöz viszonyítva.

A portál struktúrája

- **Bizonyítottan hatástalan:**

Pl.: Prevenció → Lakosság

Önálló tömegkommunikációs kampányok az alkoholfogyasztásról

Egy narratív irodalmi áttekintésben (Wakefield 2010) az egyéb beavatkozásokhoz nem kapcsolódó, önálló alkoholfogyasztásról szóló tömegkommunikációs kampányok hatástalanok a következőkben:

- *Az alkoholos italok üvegein található figyelmeztetések önmagukban nincsenek hatással az alkoholfogyasztásra. legtöbb esetben a fiatalok a célcsoportja ezeknek a kampányoknak, de a potenciális hatásukat elfedik az alkoholos italok széles körben elterjedt, olykor illegális marketingstratégiái, illetve az, hogy az alkoholfogyasztásra társadalmi normaként tekintenek.*

További kapcsolódó tartalmak

- EDDRA
- EIB Evaluation Instruments Bank
<http://www.emcdda.europa.eu/eib>
- Kézikönyvek, pl. Perk

Köszönöm a figyelmet!

csak.robert@oek.antsz.hu

Drog, Adat, Döntés